

## דף כ'

הגמרא ממשיכה לדון לגבי מה שאמר רב  
שבכל מקום שהכתוב חזר בתורת מנחה הוא  
לעכב. הקשה רב הונא, הרי מלח שהכתוב לא שנה בו ומעכב<sup>259</sup>. כמו  
ששנינו בברייתא, רבי יהודה אומר לומדים מהכתוב: "לְחַק עוֹלָם בְּרִית  
מֶלֶח עוֹלָם הָיָה", שתהא ברית אמורה במלח, שלא תפסוק מקרבנות.  
ורבי שמעון אומר, במלח נאמר "בְּרִית מֶלֶח" ובכהונה נאמר "בְּרִית  
בְּהֵנָּה עוֹלָם", כשם שאי אפשר לקרבנות בלא כהונה, כך אי אפשר  
לקרבנות בלא מלח<sup>260</sup>?

רב יוסף א' שרב סבר בתנא שא' אם  
לא מלח כשר  
אמר רב יוסף, רב סבר כתנא של משנתנו  
שאם לא מלח הקומץ כשר. אמר לו אביי,  
אם כך נאמר שהתנא של המשנה אמר שאם לא יצק כלל כשר, הרי  
יציקה מעכבת. וכמו שמפרשים את המשנה שאם לא יצק כהן אלא זר  
כשר, כך נאמר שהמשנה אומרת שאם לא מלח כהן אלא זר כשר? אמר  
רב יוסף לאביי, וכי תעלה על דעתך שזר קרב למזבח? והרי המליחה  
היא בראשו של המזבח, אלא שלגבי מלח אין לפרש כך את המשנה. עוד  
תשובה אומרת הגמרא, שאומנם התורה לא חזרה במפורש במלח, אולם  
מה שכתבה לשון ברית, נחשב כמו שהכתוב שנה עליו לעכב.

ומנחה שאחרים באים לה חובה ולא  
דם ועצים  
ושואלת הגמרא, האם לא שנה הכתוב במלח,  
הרי כתוב במנחה "וְכָל קֶרֶבֶן מִנְחָתְךָ  
בַּמֶּלֶח תִּמְלֹחַ"? עונה הגמרא, שצריכים את הכתוב ההוא לדרשה  
אחרת. כמו ששנינו בברייתא, אילו נאמר קרבן במלח, "וְכָל קֶרֶבֶן  
בַּמֶּלֶח תִּמְלֹחַ" הייתי אומר שצריכים למלוח אפילו עצים ודם שנקראו  
קרבן<sup>261</sup>. והתורה כתבה "מִנְחָתְךָ" כמו שמנחה מיוחדת שאחרים באים

259 ר"ת גרס מלח ברית והוא הכ' בפרשת ויקרא "לא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך" אבל "ברית מלח  
עולם הוא" לא כתוב בקרבנות אלא במתנות כהונה. (במדבר יח) ואם תמצי לומר שדורשים ממה שהכ' הוציא  
בלשון מלח א"כ מצאנו ששנה הכתוב במלח לעכב וכן לקמן בברייתא (דף כא:): האומר הרי עלי מנחה שכתוב  
בסיפרא תלמוד לומר ברית מלח עולם הוא ולהלן הוא אומר מאת בני ישראל ברית עולם. ר"ת גורס מלח ברית  
שבכתוב "ולא תשבית" שדורשים אותו בת"כ. תוס'.

260 אין נפק"מ בין ר"י לר"ש אלא משמעות דורשים. רש"י.

261 עצים נקראו קרבן שנאמר והגורלות הפלנו על קרבן העצים (נחמיה י) ודם נקרא קרבן שהוא עיקר הזבח.  
רש"י.

חובה לה, שמביאים עצים לצורך הקרבתה, אף כל קרבן שאחרים באין לו חובה טעון מלח. יצאו דם ועצים, שאין אחרים באים להם חובה. ואם תאמר, שכמו שמנחה מיוחדת שמתירה דבר אחר את השיריים, כך כל דבר שמתיר דבר אחר טעון מלח, ואפילו דם שמתיר את הבשר ואת האימורים? לכך נאמר "מַעַל מִנְחָתְךָ", ולא נאמר "מַעַל דְּמָךְ" ללמד שהדם אינו טעון מלח.

ולא שיריים לרבות לבונה קטרת מנחת כהנים וכה"ג מן נסכים אימורים ועולה

וממשיכה הברייתא, מנין שרק המנחה טעונה מלח ולא השיריים? שנאמר:

"קֶרֶבֶן", קרבן טעון מלח, ואין המנחה כולה טעונה מלח. וממה שנאמר: "עַל כָּל קֶרֶבֶן תִּקְרִיב מִלַּח" מרבים שאר דברים שמוקטרים עם מלח: הלבונה שבאה עם הקומץ בכלי אחד, לבונה הבאה בפני עצמה<sup>262</sup>, הלבונה הבאה בבזיכים, קטרת, מנחת כהנים, מנחת כהן משיח, חבית כהן גדול, מנחת נסכים, אימורי חטאת, אימורי אשם אימורי קדשי קדשים<sup>263</sup> ואימורי קדשים קלים, אברי עולה ועולת העוף.

הגמרא שואלת, למה צריך כתוב כדי לרבות אותם, הרי לומדים מהכתוב "מִנְחָתְךָ" שצריכים למלוח כל דבר הדומה למנחה שאחרים באים חובה לה? עונה הגמרא, שהיינו אומרים שלא נרבה כל קרבן הדומה למנחה. מפני ש"קֶרֶבֶן" הוא כלל, ו"מִנְחָתְךָ" הוא פרט. כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט, מנחה ולא דבר אחר. והכתוב "עַל כָּל קֶרֶבֶן תִּקְרִיב מִלַּח" חוזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט, מה הפרט מפורש שאחרים באין חובה לה, אף כל דבר שמביאים עמו עצים טעון מלח<sup>264</sup>.

שואלת הגמרא, מדוע לא נרבה גם דם, שהרי אחרים באים לו חובה שיש נסכים, יין

ולא מרבים את הדם שהנסכים באים עמו שהלבונה באה בכלי אחד

ושמן, שחייבים להביא עם הקרבן? עונה הגמרא, שהנסכים אינם באים עם הדם אלא עם האימורים מפני שצריכים אכילה ושתייה בהקטרה.

262 כגון האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מן הקומץ. רש"י.

263 ובחי שלמי צבור כבשי עצרת.

264 פירוש ונאמר שהכלל הראשון דוקא. אי אפילו למ"ד שהכלל השני דוקא צריכים שיהיה דומה משני צדדים כמו שוכח בערובין (דף כח.). וצריך עיון בפרק ג' מינין (נזיר דף לה:), ושם יש מקומות ששנים ושלשה מקומות אינם נחשבים להש"ס אלא בתור צד אחד. תוס'.

שואלת הגמרא, אדרבה מסתבר שהנסכים באים עם הדם, מפני שהדם הוא כפרה והיין בא אחריה לשמחה? אלא לא מרבים את הדם שבאים עמו נסכים, מפני שהלבונה באה עם המנחה בכלי אחד, והנסכים לא באים עם הדם בכלי אחד. אבל מרבים כל קרבן שבאים עמו עצים, מפני שכל הקרבנות מתכשרים בעצים כמו המנחה.

שואלת הגמרא, אולי נדרוש בכלל ופרט וכלל מה הפרט מפורש שאחרים באים חובה לה ומתרת, אף כל שאחרים באים חובה לה ומתרת. ורק לבונה הבאה בבזיכים שמתירה את הלחם תהיה טעונה מלח, ולא דבר אחר? עונה הגמרא, שממה שצריכים את הכתוב "מַעַל מִנְחָתְךָ", ולא מעל דמך ללמד שהדם אינו טעון מלח, משמע שלולי המיעוט היינו לומדים דם שדומה בדבר אחד שאחרים באים לו חובה. וממילא כל אלו שלא נתמעטו טעונים מלח, הואיל והם דומים למנחה בצד אחד, שאחרים באים להם חובה.<sup>265</sup>

ששנינו בברייתא שלומדים מהכתוב "מַעַל מִנְחָתְךָ", למעט דם ממלח. שואלת הגמרא, מדוע לא נדרוש ולא מעל איבריך, והאברים שמקריבים לא יהיו טעונים מלח?<sup>266</sup> עונה הגמרא, שמסתבר לרבות את האברים שכן דומים לקומץ בששה דברים שסימנם אשב"נ טמ"א: 1. אחרים באים להם חובה. 2. אברים מוקטרים על האישים כקומץ. 3. כל העבודות במנחה והקטרת אברים בעזרה, אבל דם פעמים עבודותיו בפנים. אברים וקומץ שווים ב: 4. נותר, 5. טומאה. 6. מעילה, מה שאין כן בדם שאינו חייב משום נותר וטומאה, ואין בו מעילה.<sup>267</sup> שואלת הגמרא, אדרבה! היה צריך לרבות דם, שכן הוא דומה לקומץ בשני דברים: 1. שניהם מתירים,<sup>268</sup>

265 באברים אין אלא חד צד שאחרים באים חובה. ובדם צד אחד שמתיר כמותה ומה ראית לדחות אברים ולמעט דם ולא להיפך. תוס'.

266 בספרים כתוב סימן אשב"נ טמ"א ואין הש"ס מפרש את האלף האחרונה. ורבינו תם מפרש אוכל כמותה שרגילות למלוח אוכלים. והש"ס לא חש לפרשו מפני שאין זה קולא וחומרא. תוס'.

267 ג' כתובים בדם אחד למעט מנותר ואחד מטומאה ואחד ממעילה.

268 תימה שלא מנה פיגול שדם וקומץ לא חייב עליהם משום פיגול שהם עצמם מתירים אבל אברים חייבים עליהם משום פיגול. תוס'.

2. שניהם נפסלים בשקיעת החמה<sup>269</sup>, אבל האברים קרבים כל הלילה? עונה הגמרא, שהדברים שהאברים דומים למנחה, מרובים יותר מהדברים שהדם דומה למנחה.

הגמרא הביאה ששנינו בברייתא, שלולי  
הכתוב "מִנְחָתְךָ" היינו אומרים שאפילו  
עצים ודם שנקראו קרבן טעונים מלח. ומבררת הגמרא, מי הוא התנא  
שאומר שקרבן עצים נקרא קרבן. אם רבי שהשווה את העצים לדם, והרי  
לדברי רבי עצים טעונים מלח. כמו ששנינו בברייתא, נאמר: "וְנִפְשׁ כִּי  
תִקְרִיב קֶרֶבֶן מִנְחָה" מלמד שמתנדבים עצים, וכמה שני גזרים<sup>270</sup>. וכן  
מצאנו אומר שעצים נקראו קרבן בכתוב "וְהַגֹּחַלֹּת הַפִּלֹנוּ עַל קֶרֶבֶן  
הָעֵצִים". רבי אומר, שעצים הם קרבן מנחה גמור וטעונים מלח וטעונים  
הגשה.

רבי א' לרבי עצים טעונים קמיצה  
רפ"א עצים טעונים עצים  
ואמר רבא, לדברי רבי שמקיש עצים  
למליחה ולהגשה כמנחה, עצים<sup>271</sup> טעונים  
קמיצה כמנחה<sup>272</sup>. ורב פפא אמר שלדברי רבי עצים צריכים עצים,  
והמתנדב שני גזרי עצים יביא עצים אחרים להסיקם. ואומרת הגמרא  
שלדברי רבי עצים טעונים מלח. ויש למחוק מלשון הברייתא עצים,  
מפני שעצים טעונים מלח. שואלת הגמרא, אם כן, מה בא הכתוב "וְכָל  
קֶרֶבֶן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח" למעט. אם הכתוב בא למעט דם, הרי  
התמעט מהכתוב "מֵעַל מִנְחָתְךָ", ולא מעל דמך? עונה הגמרא שיש  
להוציא מלשון הברייתא עצים ולהכניס נסכים. שיין של נסכים אינו  
טעון מלח מפני שאין מביאים עצים עם הנסכים, ואין אחרים באים להם

269 בפרק מי שהיה טמא (פסחים ד' צד.) א' שמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים ד' מילין לר' יהודה. והקשה ר"ת שבפרק במה מודליקין (שבת דף לה.) משמע שלרבי יהודה משתשקע החמה עד הלילה שני חלקי מיל. ותרץ ר"ת שמשתשקע החמה משמע סוף שקיעת החמה שכבר שקעה החמה. אבל משקיעת החמה משמע מתחילת השקיעה. וכן משמע בפ' מי שהיה טמא (פסחים דף צג:) ששחיטה אסורה מתחילת השקיעה בי שהיה בדרך רחוקה שאמרו איווהי דרך רחוקה מן המודיעים לירושלים חמשה עשר מילין. ומוכח שיש חמשה עשר מילין מחצי היום עד שקיעת החמה ולא החשיבו את ד' מילין שמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים. ואם דם לא נפסל עד צאת הכוכבים היא עדיין שעת שחיטה. ויש מפרשים שמן התורה אינו נפסל עד צאת הכוכבים אלא שחכמים עשו הרחקה תוס'.

270 רבי וחכ' נחלקו כאן שלחכ' הוא נדבה ולרבי קרבן גמור, כשאמר הרי עלי שני גזירי עצים אלו למזבח. וי"ל שממה שא' עצים ודם משמע שהם קרבן גמור כדם והיינו כרבי. תוס'.

271 ושייכת קמיצה בעצים כמו שא' לר' שמעון שמנחת חוטא של כהנים נקמצת, הקומץ קרב לעצמו והשיריים קריבין לעצמן והוא הדין כאן בעצים. תוס'.

272 והוא הדין ימין וקידוש כלי. תוס'.

חובה. כמו ששנינו בברייתא שהיין והדם, והעצים, והקטרת אינם טעונים מלח. שואלת הגמרא כמי נשנתה ברייתא זו, אם כרבי קשה ממה ששנינו שעצים אינם טעונים מלח. אם כחכמים קשה ממה ששנינו שהקטרת אינה טעונה מלח, שכן מרבים אותם לעניין מלח? מתרצת הגמרא, שהוא התנא ששנינו בברייתא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, לומדים בכלל ופרט וכלל שרק דבר שמקבל טומאה ועולה לאשים וישנו על מזבח החיצון הוא טעון מלח. יצאו עצים שאינם מקבלים טומאה<sup>273</sup>, יצאו דם ויין שאינם עולים לאשים, יצאה קטורת שאינה על מזבח החיצון.

273 רש"י כתב שמה ששנינו בפסחים שעצי המערכה מקבלים טומאה הוא מדרבנן הוא משום חיבת הקדש, והכתוב והבשר לרבות עצים ולבונה הוא אסמכתא בעלמא, שהרי עצים לא מקבלים טומאה. התוס' שואלים ממה שא' בחולין (דף לו:) שחיבת הקדש היא דאורייתא. וכן מוכח בזבחים ( דף לד.). וכ' התוס' שכאן אמרו יצאו עצים שאין מקבלים טומאה בעצי עצים ולא בעצי המערכה. וי"ל שלא שנו את העצים במעילה מפני שלחכמים לא חייבים על העצים. ולרבי יש בעצים משום פיגול לאחר שנקמצו ככל דבר שיש לו מתירים לאדם או למזבח, כאיברי עולה שדם מתירם. תוס'.